

RONOVSKÁ, Kateřina a kolektiv: **Metamorfózy nadačního práva v Evropě a České republice na počátku 21. století**

Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. 1. vydání. 202 s. ISBN 978-80-210-7747-8.

Jan Hurdík*

I.

V posledních desetiletích nabývá sféra neziskových organizací, reprezentovaná z hlediska právně organizačních forem mj. i nadacemi a jim blízkými instituty, zvýšeného významu a jeví značnou aktivitu. Z hlediska celoevropského jde o již zřejmě nevratně konstatovaný ústup politiky sociálního státu z jejich pozic a nadace jsou vnímány jako právní instrument substituce sociálního státu cestou tvorby finančních zdrojů ze soukromého sektoru a jeho využívání pro účely dosud saturované zdroji z veřejných rozpočtů. Vedle toho se posiluje další role nadací: Na úrovni národních států, ale rovněž na úrovni Evropské unie (jako projekt *Fondation Europea*) lze zaznamenat snahu o prosazení nadací v širším měřítku i pro zajišťování ryze soukromých či smíšených cílů a o harmonizaci právní úpravy nadací v unijním prostoru, jejich evropské zakotvení jako typ evropských právnických osob a usnadnění jejich přeshraničního fungování. Tento trend k liberalizaci a sjednocení právní úpravy nadací zatím sice nedosáhl svého dotažení do podoby nařízení o evropské nadaci, jeho směřování má však zřetelnou orientaci a dosažené dílčí výsledky.

Česká republika po roce 1989 prošla několika etapami vývoje nadačního práva, které od počátečního dostatečného legislativního nepochopení podstaty, smyslu a tomu odpovídajícímu právnímu konceptu zvolila přechodné řešení v dílčí novele občanského zákoníku z roku 1991, aby na několik let zvolila poměrně přísně regulovanou koncepci nadací a nadačních fondů v zákoně č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech. Evropský vývoj však – mimo jiné i díky všestrannému aktivnímu působení K. Ronovské v evropských nadačních projektech i českém nadačním právním prostředí – promítl své dopady i do českého práva: to koneckonců převzalo do re-

kodifikovaného občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. zřetelně modernizovaný koncept nadačního práva (zde shrnutého do souborné kategorie fundací) a do značné míry tak srovnal krok s evropským vývojem.

II.

V recenzované publikaci jsou trendy vývoje, jeho peripetie i výsledky, ale i předpokládané směry vývoje budoucího, shrnuty do souboru studií, zachycujících, s velmi dobrou znalostí zřejmých, ale i podprahových tendencí a vlivů na vývoj nadací, vše důležité v takto vymezené oblasti. Z poznání tendencí vývoje nadačního sektoru vyplývá jeho dlouhodobé směřování od nástroje působícího v úzce vymezené obecně prospěšné oblasti k využití jeho potenciálu jako nástroje, který je způsobilý plnit podstatně širší spektrum cílů: cíle směřující na jedné straně do ryze soukromé sféry či na straně druhé umožňující podpořit sféru podnikatelskou (svým rozšířením do prostoru podnikových nadací, nadací – podniků a dalších) či konečně dále a důsledněji vyplňovat prostor, do něhož nedosáhne či který je nucen opouštět veřejný sektor. Nadace mají navíc potenciál indikovat a určovat možný budoucí vývoj tím, že dokáží za určitých podmínek orientovat pozornost veřejnosti a veřejných institucí i soukromého sektoru na aktuální, nově vznikající či opomíjené situace vyžadující naléhavou pomoc zvenčí a razit cestu k jejich saturování.

Spoluautoři recenzované knihy patří zřetelně k nositelům tohoto aktivního a komplexního přístupu k nadacím a nadačnímu právu. Významné je, že kniha neobsahuje názory pouze jediného autora: na jejím vzniku se podílel tým akademicky i prakticky zdatných tvůrců (Bohumil Havel, Stanislav Kouba a Michal Janoušek). Kniha sama svědčí o dlouholetém a hlubokém zájmu jejich tvůrců o sociálně ekonomický kontext, legislativní řešení, širší právní

* Prof. JUDr. Jan Hurdík, DrSc., Katedra občanského práva, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.

zakotvení a zejména o dynamické pojetí tohoto tématu, umožňujícího vidět jeho budoucnost a navrhnout k tomu odpovídající řešení současných právních zadání. Tomu odpovídá skladba knihy: K jejím hlavním metodám patří metoda procesně genetická (zejména uplatněná v části I., II. a částečně III.): v uvedených částech spoluautoři provádějí rozbor hlavních pilířů, na nichž je budován společenský i právní koncept nadací a směrů, v nichž dochází k jejich proměnám, a to jednak obecně teoreticky (část I.), jednak v kontextu evropského (unijního) právního prostoru (část II.). Kdo zná hlavní autorku a její spolupracovníky a jejich četné publikované práce, není překvapen, že ve vývoji nadačního práva preferují liberální, resp. liberálně demokratický koncept a z jeho zorného úhlu posuzují i jednotlivé faktory dalšího vývoje. V části III. nachází čtenář v jinak velmi dynamicky pojatém textu chvíli zastavení nad stavem českého nadačního práva, jak vyšel z rekonstrukce soukromého práva. Tuto část zvláště ocení praktičtí právníci, kterým poskytuje na poměrně značné ploše systematicky uspořádaný pohled na stav českého nadačního práva *de lege lata* a současně postihuje solidně zpracované přístupy k řešení většiny významných výkladových otázek, které nová právní úprava přinesla v nezanedbatelné míře. Metoda srovnávací je uplatněna v části IV., zaměřené na využití zkušeností z těch právních řádů, jejichž přijatá řešení jsou podle spoluautorů inspirující pro další vývoj legislativy, doktríny a praxe nadačního práva v České republice.

III.

U odborných publikací neplatí vždy úměra, dle níž sám fakt publikace odborné studie je zárukou její kvality. O to více je namístě upozornit na recenzovanou publikaci: Kateřina Ronovská spolu se spoluautory předložili čtenáři dílo vysoce poučené, s komplexní informační hodnotou v oblasti evropského a českého nadačního práva a současně studii, která vyhledala, právně analyzovala a na nezpochybnitelné odborné úrovni řeší hlavní problémové okruhy, spojené s uskutečněními, probíhajícími i očekávanými změnami v podobě právního pojetí evropského a českého nadačního práva. V tomto smyslu je kniha významným krokem vpřed na cestě poznání a aktivního příspěvku práva vývoji této významné sféry neziskového, ale zprostředkovaně (využitím complementárního působení nadačního práva na další oblasti) i veřejného a podnikatelského sektoru.

Knihou svým stylem není žádné „suché“ čtení: Čtenáři jsou její obsah i hlavní myšlenky podávány čtivým, bohatým stylem, se zajímavými postřehy a konotacemi, téma nadací je v ní představeno jako živoucí organismus, je pojednáno jeho tvůrci se zájmem a (snad lze dodat) s neskrývanými sympatiemi. Jsem přesvědčen, že kniha obohatí každého čtenáře a splní většinu očekávání, které evokuje její název.

JINDRA, Zdeněk; JAKUBEC, Ivan a kolektiv: Hospodářský vzestup českých zemí od poloviny 18. století do konce monarchie

Praha: Karolinum, 2015, 1. vydání, 524 s. ISBN 978-80-246-2945-2.

Veronika Mojžišová*

Publikace *Hospodářský vzestup českých zemí od poloviny 18. století do konce monarchie* se pohybuje na pomezí právnické učebnice a odborné monografie. Jedná se o kolektivní práci několika předních českých specialistů mapujících vývoj hospodářských dějin českých zemí 18. a 19. století. Za všechny lze jmenovat především prof. PhDr. Zdeňka Jindru, CSc.

a prof. PhDr. Ivana Jakubce, CSc., prof. PhDr. Marcelu Efmertovou, CSc., prof. PhDr. Eduarda Maura, CSc., prof. PhDr. Milana Myšku, DrSc. a prof. PhDr. Aleše Zářického, Ph.D. Všichni se řadí mezi uznávané kapacity ve svých oborech, působící na vysokých školách a vědeckých institucích napříč Českou republikou.

Z obsahového hlediska vychází učebnice ze skript *Dějiny hospodářství českých zemí: od počátku industrializace do konce habsburské monarchie*, které

* Mgr. Veronika Mojžišová, doktorandka na Katedře dějin státu a práva, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.